

Naziv istraživanja: "Procjena potreba djece i mladih za preventivnim intervencijama", šk. go. 2024./25.

Provoditelj: Nastavni zavod za javno zdravstvo Osje ko - baranjske županije

Godina provedbe: 2024

Kratki sadržaj:

Za provo enje istraživanja dobivena je suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih te Eti kog povjerenstva Nastavnog Zavoda za javno zdravstvo Osje ko – baranjske županije. Prikupljanje podataka odvijalo se od 01. listopada do 31. listopada 2024. na podru ju Osje ko-baranjske županije.

Za prikupljanje podataka korištena je prilago ena verzija CTC Upitnika za djecu i mlade (eng. CTC Youth Survey, Communities that Care Survey). Upitnik je sastavnica modela razvoja zajednice „Comunities That Care“ i predstavlja instrument za ispitivanje rizi nih i zaštitnih imbenika u razvoju problema u ponašanju kod djece i mladih kao i prediktora problema u ponašanju iste populacije.

Nakon prikupljenih suglasnosti, u enicima je u školi podijeljena poveznica s upitnikom, a za škole u kojima nije bilo mogu e elektroni ko prikupljanje podataka, osigurana je papirna verzija upitnika.

Istraživanje provedeno me u:

U enicima

Financijski podržano od:

MZ RH

Ciljevi istraživanja:

- utvrditi spektar rizi nih i zaštitnih imbenika prisutnih u okruženju zajednice, škole, obitelji, vršnjaka/individue, kao i iskazivanje ponašanja kao što su nasilni ko ponašanje, delinkvencija te zlouporaba psihoaktivnih tvari
- rezultati upitnika omogu it e prioritarno djelovanje s obzirom na problem i ciljano usmjeravanje preventivnih intervencija prema populaciji djece i mladih kod kojih je utvr ena zna ajna razina izloženosti rizi nim imbenicima
- osnaživanje zaštitnih imbenika.

Metode istraživanja:

Za provo enje istraživanja dobivena je suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih te Eti kog povjerenstva Nastavnog Zavoda za javno zdravstvo Osje ko – baranjske županije. Prikupljanje podataka odvijalo se od 01. listopada do 31. listopada 2024. na podru ju Osje ko-baranjske županije. Za sudjelovanje u istraživanju kontaktirani su ravnatelji osnovnih i srednjih škola te su zamoljeni za suradnju. Svim školama poslan je i službeni dopis Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Osje ko-baranjske županije s opisom projekta, pojašnjenjem svrhe istraživanja, obrascem za suglasnost roditelja/staratelja, te prikupljanje suglasnosti roditelja/staratelja za sudjelovanje u istraživanju. Nakon što su ravnatelji pristali na suradnju postavljen je online instrument za prikupljanje podataka. U skladu s eti kim kodeksom struke i GDPR-om poveznica s podacima projekta i zamolbom za sudjelovanje djece prvo je podijeljena roditeljima koji su davali pisanu suglasnost za sudjelovanje njihove djece na istraživanju. Nakon prikupljenih suglasnosti, u enicima je u školi podijeljena poveznica s upitnikom, a za škole u kojima nije bilo mogu e elektroni ko prikupljanje podataka, osigurana je papirna verzija upitnika

Uzorak:

U istraživanju sudjelovalo je ukupno 1508 u enika iz 39 škola s podru ja Osje ko-baranjske županije, to nije iz 27 osnovnih i 12 srednjih škola.

Iz osnovnih škola sudjelovalo je 1043 u enika (69,2%), dok je 465 u enika (30,8%) iz srednjih škola s podru ja Osje ko-baranjske županije. Od ukupno 1508 u enika 607 (40,3%) je bilo muškog spola, odnosno 901 (59,7%) ženskog spola. Najve i broj sudionika poha a 8. razred osnovne škole, a najmanje sudionika 4. razred srednje škole.

Rezultati istraživanja:

Rezultati ovog istraživanja ukazuju na mogu e pravce djelovanja preventivnih aktivnosti.

Gotovo polovina ispitanika obuhvaćenih ovim istraživanjem postiže vrlo dobar do odlučan školski uspjeh. Prema školi većinom imaju pozitivne stavove. Najviše zadovoljstva djeca i mladi izražavaju u odnosu na mogućnost sudjelovanja u donošenju odluka u školi. Znanja stečena u školi smatraju značajnim za kasniji život (51%) no školske predmete i gradivo tek 27% ispitanika smatra zanimljivim. No ipak gotovo 30% ispitanika izjavljuje da nikad ili vrlo rijetko voli biti u školi. Dosadašnja istraživanja pokazuju da školski neuspjeh, neopravdani izostanci, negativan odnos prema školi visoko su rizični imbenici za pojavu rizičnog ponašanja.

Najveći broj ispitanika u anketi izjavljuje da nisu bili žrtve nasilja, niti su bili nasilni. Međutim, gotovo 7% u anketi su svjedoci nasilja svaki dan, a njih 2,6% žrtve su vršnjačkog nasilja, a tek svaki četvrti u anketi (27,2%) pokušao je spriječiti nasilje. Većina u anketi nije u romantičnoj vezi, no i pored toga ukupno 2,5% u anketi izvještava o doživljenom fizičkom nasilju u romantičnoj vezi, a što je oko 10% od ukupnog broja mladih koji jesu u vezi.

Prva iskustva s psihoaktivnim tvarima stječu se u dobi od 10 godina (cigarete 7,7%; alkohol 16,2%), a s ilegalnim psihoaktivnim tvarima u dobi od 15 godina (kanabis 1,0%). Kockanje kao rizična aktivnost zastupljena je kod 3,1% u anketi s tjednom učestalošću. Također, u ispitanjima populaciji čak 8,1% igralo je igre na sreću.

Procjena emocionalnih teškoća u anketi govori o zabrinjavajućem postotku od 25,5%, u anketi koji svoje emocionalno stanje u posljednja dva tjedna opisuju kao tužno i/ili bezvoljno. Nadalje gotovo 11% u anketi ozbiljno razmišlja o suicidu a čak 4,1%, ukupno 62 u anketi navodi da je imalo pokušaj suicida.

Unatoč zakonskoj regulativi, u anketi koji su malodobni smatraju da bez većih poteškoća mogu nabaviti/kupiti cigarete i/ili alkohol. Također poznato im je i kako nabaviti kanabis (12%), ali i ostale ilegalne psihoaktivne tvari.

Po pitanju stava obitelji prema konzumaciji alkohola i nikotina i drugih psihoaktivnih tvari velika većina u anketi navodi jasan negativan stav (alkohol 80%; droga 87,7%), no jednako je zanimljiv podatak da čak 23,5% u anketi smatra da njihovi roditelji uopće ne bi ili uglavnom ne bi primijetili da su konzumirali alkohol.

Ozbiljne obiteljske probleme procjenjuje 14,2% u anketi.

Podaci koji najviše zabrinjavaju iz rezultata istraživanja su:

1. Samoprocjena emocionalnog statusa djece i mladih u pravcu depresivne simptomatologije poput besmisla, beznađa, gubitka interesa, niskog samopoimanja, anksioznosti, teškoće s regulacijom sna;
2. Velika dostupnost i znanje o dostupnosti psihoaktivnih tvari kao i igara na sreću.

Rezultati ovog istraživanja potvrđuju dosadašnja istraživanja o rizičnim imbenicima za narušavanje mentalnog zdravlja i razvoj kemijskih i ponašajnih ovisnosti su:

1. školski neuspjeh, neopravdani izostanci, negativan odnos prema školi;
2. dostupnost i pozitivan stav zajednice i/ili obitelji prema psihoaktivnim tvarima i igrama na sreću
3. vršnjačko nasilje;
4. narušeno mentalno zdravlje;
5. nejasna i nedefinirana obiteljska pravila i nedovoljno postavljene odgojne granice

Iz svega toga možemo zaključiti da su dva pravca daljnja djelovanja zajednice vrlo važna. I to s jedne strane jačanje represivnih mjera, a s druge jačanje svijesti o važnosti mentalnog zdravlja, jačanje psihološke otpornosti djece i mladih kroz širu mrežu adekvatne stručne pomoći na svim razinama prevencije.

Korištena literatura tijekom istraživanja i reference u kojima su rezultati objavljeni:

Bašić, J. (2000). Rizik i zaštitni imbenici u razvoju poremećaja u ponašanju djece i mladeži: teorijsko motrište. U: Bašić, J., Janković, J. (ur.). Rizik i zaštitni imbenici u razvoju poremećaja u ponašanju djece i mladeži. Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži i zaštitu djece s poremećajima u ponašanju, str. 31-46.

Bond, L., Thomas, L., Toumbourou, J., Patton, G.C. i Catalano, R. (2000). Improving the lives of young Victorians in our community: A survey of risk and protective factors. Melbourne, Centre for Adolescent Health.

Coie, J.D., Watt, N.F., West, S.G., Hawkins, J.D., Asarnow, J.R., Markman, H.J. (1993). The science of prevention. A conceptual framework and some directions for a national research program. *American Psychologist*, 48, 1013–1022.

Dahl, R.E., Allen, N.B., Wilbrecht, L. i Suleiman, A.B. (2018). Importance of investing in adolescence from a developmental science perspective. *Nature*, 554(7693), 441-450.

Developmental Research and Programs (2000). Communities that care prevention strategies: A research guide to what works. Seattle, WA: School of Social Work.

- Ferić-Šlehan, M. (2008): Rizici i zaštitni mehanizmi u obiteljskom okruženju: razlike u procjeni mladih i njihovih roditelja. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 44(1), 15-26.
- Hawkins, J.D., Catalano, R.F., Arthur, M.W., Egan, E., Brown, E.C., Abbott, R.D. i Murray, D.M. (2008). Testing communities that care: the rationale, design and behavioral baseline equivalence of the community youth development study. *Prevention Science*, 9, 178-190.
- Hawkins, J.D. (1999). Preventing crime and violence through communities that care. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 7, 443–458.
- Kwon, J. A. i Wickrama, K. A. S. (2014). Linking family economic pressure and supportive parenting to adolescent health behaviors: Two developmental pathways leading to health promoting and health risk behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(7), 1176-1190.
- Lebedina-Manzoni, M. i Lotar, M. (2011). Percepcija sebe kod adolescenata u hrvatskoj. *Kriminologija & socijalna integracija*, 19(1), 39-50.
- Lebedina-Manzoni, M. i Ricijaš, N. (2013). Characteristics of youth regarding susceptibility to peer pressure. *Kriminologija & socijalna integracija*, 21(1), 39-48.
- Mihić, J., Novak, M. i Bašić, J. (2010). Zajednice koje brinu: CTC Upitnik za djecu i mlade u procjeni potreba za preventivnim intervencijama. *Ljetopis socijalnog rada*, 17(3), 391-412.
- Mrazek, P., Biglan, A. i Hawkins, J.D. (2007). Community monitoring systems: Tracking and improving the wellbeing of america's children and adolescents. National Science Foundation and Society for Prevention Research.
- Novak, M., Ferić, M., Kranželić, V. i Mihić, J. (2019). Konceptualni pristupi pozitivnom razvoju adolescenata. *Ljetopis socijalnog rada*, 26(2), 155-184.
- Steinberg, L. (2007). Risk taking in adolescence: New perspectives from brain and behavioral sciences. *Current Directions in Psychological Science*, 16(2), 55– 9.
- Pavić, Šimetin, I., Žehaček Živković, M., Belavić, A., Ištvanić, A., Mayer, D., Musić Milanović, S., Pejnović Franelić, I., Capak, K. (ur.), Kaić-Rak, A. (ur.) (2020). Istraživanje o zdravstvenom ponašanju u enika. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Pribavljeno 02.12.2024. sa https://hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/05/HBSC_2018_HR.pdf
- Zloković, J. i Vrcelj, S. (2010). Rizici na ponašanja djece i mladih. *Odgojne znanosti*, 12(1), 197-213.